

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 52.051.003
Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського
Міністерства освіти і науки України
доктору наук з державного управління,
професору Кравченку С.О.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора наук з державного управління,
професора Парубчака Івана Орестовича
на дисертацію Рикової Нелі Володимирівни на тему: "Інституціональні
механізми державного регулювання корпоративних відносин: Україна
та європейський досвід", подану до захисту на засіданні
спеціалізованої вченої ради ДФ 52.051.003
Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дослідження.

Корпоративні відносини в Україні розвиваються досить швидко, тим самим ускладнюючись і вимагаючи належного врегулювання. Корпоративні відносини мають дуже складний і різноманітний характер, що, з одного боку, зумовлює потребу наукових досліджень, а з іншого, викликає значні труднощі у розумінні та тлумаченні навіть найпростіших понять. Розвиток корпоративних відносин викликає значний інтерес у літературі, породжує жваві дискусії, обґрунтування чи вдосконалення окремих наукових позицій, до яких залучено широке коло вчених.

У сучасній нормативно-правовій базі нагальною проблемою є забезпечення корпоративних відносин як різновиду співіснування майнових, немайнових та організаційних відносин. Визначення поняття корпоративних відносин має виняткове практичне значення для визначення виключної юрисдикції господарських спорів, пов'язаних з реалізацією та захистом корпоративних прав.

Дослідженню теоретичних засад та механізмів державного регулювання корпоративного сектору, зарубіжного досвіду розвитку корпоративних відносин, організації, функціонування та удосконалення корпоративних відносин в Україні, інструментів державного регулювання корпоративних відносин присвячені численні дослідження вітчизняних та іноземних

науковців. При цьому чимало аспектів залишаються недослідженими, хоча праці за даним напрямом мають тенденцію до збільшення.

У зв'язку з цим дисертаційне дослідження Рикової Н.В. є, безперечно, актуальним, оскільки одержані результати спрямовані на поглиблення теоретичного обґрунтування та розробку науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення інституціональних механізмів державного регулювання корпоративних відносин в Україні з урахуванням європейського досвіду.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ознайомлення з матеріалами дисертації, змістом автореферату та публікаціями дозволило дійти висновку, що положення, висновки та рекомендації дослідження є належною мірою обґрунтованими. Вони базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел щодо теоретичних засад та механізмів державного регулювання корпоративного сектору, зарубіжного, зокрема європейського, досвіду розвитку корпоративних відносин та їх державного регулювання, організації, функціонування та удосконалення корпоративних відносин в Україні, інструментів державного регулювання корпоративних відносин на прикладах європейських країн.

Інформаційною базою дослідження стали інформаційні ресурси Фонду державного майна України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Міністерства соціальної політики України, аналітичні матеріали центральних органів виконавчої влади, статистичні дані Європейського Союзу та Світового банку, результати соціологічних досліджень, міжнародні правові акти за профілем дослідження, Інтернет-ресурси.

Для досягнення поставленої мети автором визначено дослідницькі завдання, які є взаємопов'язаними, відображають головний зміст роботи і послідовно розв'язуються в ході наукового дослідження. Висновки відповідають поставленим завданням та відображають новизну дисертації.

3. Достовірність результатів і новизна дослідження.

Достовірність результатів дисертації підтверджується їх практичним упровадженням, що засвідчується відповідними довідками:

1) довідка про впровадження № 360/2-50/1 від 30.04.2020 р. – при розробці проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення рівних прав та можливостей громадян із представництва у наглядових радах та органах правління державних унітарних підприємств, господарських товариств та державних банків та справедливого формування і ефективної діяльності таких наглядових рад із врахуванням національних інтересів України, внесеного до Верховної Ради України народним депутатом України А. Деркачем;

2) довідка про впровадження № 50-01-2417 від 02.06.2021 р. – Регіональним відділенням Фонду державного майна України по Київській, Черкаській та Чернігівській областях стосовно персоніфікованого обліку державного майна в системі орендних відносин, а також під час опрацювання проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України стосовно удосконалення державної політики управління та приватизації об'єктів державної та комунальної власності, а також інституційних засад діяльності Фонду державного майна України»;

3) довідка про впровадження від 20.08.2019 р. № 0801 – фірмою «Еланор» (Чехія) під час практичної реалізації спільного проекту розвитку співробітництва між зацікавленими сторонами на «платформі Індустрія 4.0», що об'єднує місцеві органи державної влади, комунальні підприємства міста Києва та Чеського бізнесу, та передбачає залучення державних (місцевих) і приватних джерел фінансування.

Достовірність дисертаційної роботи також підтверджується її тісним зв'язком з науково-дослідною роботою здобувача у межах комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України «Державне управління та місцеве самоврядування» (ДР № 0199U002827), а саме, теми науково-дослідних робіт кафедри економічної політики та врядування «Формування та розвиток системи публічного управління національною економікою в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом» (ДР № 0117U002868).

Наукова новизна одержаних результатів визначається, насамперед, тим, що розроблено концептуальні засади удосконалення державного регулювання корпоративних відносин, що передбачають: створення спеціального механізму приватизації державних комерційних підприємств шляхом їх перетворення у товариства з обмеженою відповідальністю; формування наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств з переважною державною часткою у статутному капіталі за принципами громадянства України, професійності, незалежності від іноземних впливів, регламентації оплати праці; запровадження податкових пільг для організацій корпоративного сектору, що нарощують оборотний капітал за рахунок прибутків; доповнення повноважень Фонду державного майна України щодо оцінки цього майна та контролю його використання; удосконалення механізмів розкриття інформації і прозорості діяльності компаній із застосуванням цифрових технологій; посилення державного контролю за перерозподілом акціонерної власності та захисту прав міноритарних акціонерів; розширення участі громадськості у розробці регуляторних актів в галузі корпоративних відносин.

Заслуговує на увагу запропоноване у роботі удосконалення системи критеріїв формування та відбору членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств з переважною часткою державного статутного капіталу через запровадження критеріїв рівня освіти, професійної компетентності та досвіду, несхильності до впливів іноземних суб'єктів.

Цікавим теоретичним результатом є виділення особливостей державного регулювання корпоративних відносин у європейських країнах, серед яких: використання принципів корпоративного управління ОЕСР як основи розвитку національного законодавства; запровадження спільних норм та правил корпоративних відносин у межах ЄС; наявність національних кодексів корпоративного управління; існування спеціальних законів, що регулюють діяльність акціонерних товариств (у більшості країн Європи); врахування характеристик моделі корпоративного управління (англо-американська, континентальна); розвиток інституційної системи регулювання корпоративних відносин (антимонопольні органи, установи з регулювання ринку цінних паперів та ін.); діджиталізація правового регулювання корпоративного сектору.

З практичного погляду важливими здобутками дисертації є підхід до удосконалення державного регулювання вітчизняного фондового ринку через розширення повноважень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, а також запропоновані автором напрями розвитку нормативно-правових механізмів державного регулювання корпоративних відносин в Україні у частині: регулювання недержавних монополізованих ринків; чіткого законодавчого закріплення прав інвесторів; створення прозорої законодавчої бази оподаткування; запровадження податкових пільг, таких як зниження ставки податку на прибуток, податкове відстрочення, пріоритетне право на відшкодування податку на додану вартість; забезпечення рівноправності та захисту прав міноритарних акціонерів відповідно до європейських підходів.

Враховуючи складність і одночасну актуальність поставлених в роботі завдань як в теоретичному, так і в практичному аспектах, а також ґрунтовність запропонованих підходів до їх вирішення з наступним аналізом отриманих результатів, дослідження загалом можна вважати суттєвим науково-практичним внеском в досліджувану проблематику.

4. Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Теоретико-прикладне значення отриманих результатів полягає у доцільності використання науково-методичних підходів, висновків та пропозицій для удосконалення інституціональних механізмів державного регулювання корпоративних відносин в Україні.

Напрацювання можуть бути використані в практичній діяльності Міністерства економіки України, Державної регуляторної служби України, галузевих міністерств та відомств, Державної податкової служби України, Антимонопольного комітету України, Фонду державного майна України, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

5. Оформлення та повноти викладу основних положень дисертації.

Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і належним

чином розкритий, забезпечує повне викладення сутності дослідження та доступність його сприйняття. Основні положення дисертаційної роботи достатньою мірою викладено в 12 наукових працях, у тому числі, 3 статтях у наукових фахових виданнях України, 1 статті у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу, 8 тезах доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

6. Дискусійні положення і зауваження.

1. На с. 26 здобувач зазначає, що акціонерне товариство потенційно може бути більш ефективним порівняно, наприклад, з приватним (одноосібним) підприємством, але не пояснює, за яких умов виявляється ця потенційна можливість.

2. На с. 40 (рис. 1.3) здобувач наводить структуру корпоративних відносин за їх основними суб'єктами, проте не дає опис складових цієї структури.

3. При дослідженні законодавчого забезпечення державного регулювання системи корпоративних відносин в Україні на с. 117 автор відзначає потребу перегляду класичних підходів права компаній на розкриття інформації у напрямі впровадження сучасних цифрових технологій. Ця теза потребує пояснення, зважаючи на той факт, що наразі акціонерні товариства розкривають інформацію через власні веб-сайти відповідно до чинного Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів, затвердженого Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

4. На с. 152 автор стверджує, що законодавством України розроблено змістовні правила запобігання монополізму. В той же час, у дисертації пропонується розвивати нормативно-правові механізми державного регулювання корпоративних відносин в Україні, зокрема, у частині регулювання недержавних монополізованих ринків. Отже, автору доцільно було би розкрити, у чому саме має полягати розвиток за даним напрямом.

5. На с. 198 зазначено, що в Україні відсутній у практичній реалізації Національний кодекс корпоративного управління. Таке твердження не відповідає дійсності, оскільки у 2020 році Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку затвердила документ під назвою "Кодекс корпоративного управління: ключові вимоги і рекомендації".

7. Загальний висновок.

Незважаючи на деякі дискусійні положення і недоліки, які істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, необхідно зробити висновок про те, що дисертація Рикової Нелі Володимирівни на тему «Інституціональні механізми державного регулювання корпоративних відносин: Україна та європейський досвід» є завершеним науковим дослідженням. Тема дисертації є актуальною, а отримані у роботі наукові результати в сукупності вирішують актуальне наукове завдання, що полягає у теоретичному обґрунтуванні та забезпеченні удосконалення

інституціональних механізмів державного регулювання корпоративних відносин в Україні з урахуванням європейського досвіду.

Основні результати повною мірою відображено в опублікованих працях автора. Висновки до розділів та загальні висновки дисертації є достатньо обґрунтованими, а пропозиції мають практичну значущість. Дисертація викладена науковою мовою, розділи дисертації пов'язані між собою структурно і змістовно, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, які, в свою чергу, є достатньо аргументованими та доказовими.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами та доповненнями), пп. 9-11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами та доповненнями), а її автор, Рикова Неля Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент,

**доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування Львівського
національного університету ветеринарної
медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжецького**

Парубчак І.О.